

saját jövőjük, környezetük, közösségük jövője számára létfontosságú. Ugyanakkor a szerepek felcserélésével vállalniuk kell, hogy amit ők jobban ismernek, a digitális világot, eszközeinek használatát, megismertessék az idősebb nemzedékekkel.

Az oktatáspolitikának, oktatásirányításnak vállalnia kell a ráháruló feladatokat. Kutatás – célok kitűzése – módszerek kidolgozása – ismertetése – feladatok meghatározása – lehetőségek biztosítása.

Mindenkinek – szülőnek, pedagógusnak, tanulóknak, miniszternek – tudnia kell, hogy „*az olvasás össztársadalmi feladat, egy egész ország, egész közösség felelőssége*”.

Nem tudom, hány példányban jelent meg a gyűjtemény. Ha rajtam állna, több ezer példányban adnám ki, és eljuttatnám minden iskolai, egyetemi könyvtárba, és kötelező olvasmánnyá tenném gyakorló és eljövendő pedagógusok számára.

Magam pedig az előadásokat, beküldött dolgo-

zatokat olvasva – remélhetőleg szövegértéssel –, öreg nyugdíjas, rezignáltan veszem tudomásul, hogy csak saját okulásomra, saját gazdagodásomra szolgálnak az olvasottak. (De talán fiatal tanárbarátaimnak kölcsönadva, hasznukra lehetek.)

Köszönet Nagy Attilának, hogy megismerhettem ezt a könyvet.

M. Fülöp Géza

MÁR ELETRONIKUSAN IS OLVAHATÓ

Az Olvasás össztantárgyi feladat
(Szerk. Nagy Attila, Imre Angéla,
Köntös Nelli)

című kötet 2012. április 21-én bekerült
a Magyar Elektronikus Könyvtár
gyűjteményébe.

Elérhetősége:

<http://mek.oszk.hu/10600/10605/>

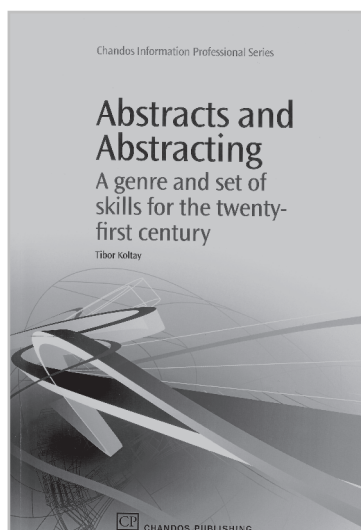

Angol nyelvű kézikönyv a referálásról

Koltay Tibor pályájának kiemelkedő eseménye ennek a könyvnek a megjelenése: alkalmat adott arra, hogy fő kutatási területének eredményeit összegzően, áttekinthető szerkezetben közreadja a nemzetközi szakmai világ számára. Ugyanakkor a kérdés iránt érdeklődő külföldi szakemberek is elégedettek lehetnek: hosszú idő után végre megszületett egy angol nyelvű, a legújabb ismereteket tartalmazó, korszerű kézikönyv a referálásról. (Az utolsó hasonló jellegű munka 1992-ben jelent meg – spanyol nyelven).

A mű egyik előzményének tekinthető a szerző 2003-ban kiadott *A referálás elmélete és gyakorlata* című monográfiája, amely a téma első magyar nyelvű kézikönyveként a maga nemé-

ben szintén úttörő vállalkozás volt. (Mivel ennek ismertetése kapcsán már egyszer leírhattam a referálással kapcsolatos gondolataimat, most túlnyomórészt csak a címben jelzett mű bemutatására fogok koncentrálni.) A szerző azóta is lankadatlan figyelemmel kíséri a kérdés szakirodalmát, amihez ő maga is számos publikációval hozzájárul. Többször, számos tanulmányban megerősítést nyert, hogy a referátumok a digitális világban is megőrzik fontosságukat, hiszen az információs túlterheltség mindenkit érint, és a referátumok segíthetnek a fontos információk kiválasztásában. Nem véletlen tehát, hogy például az Aslib (az információs szakemberek brit szervezete) 2011-ben *Abstracting and*

KOLTAY Tibor Abstracts and abstracting : a genre and set of skills for the twenty-first century /Tibor Koltay. – Oxford :Chandos Publ., 2010. 236 p. (Chandos information professional series)
ISBN 13-978-1-84334-517-6

summarizing quickly and accurately, ebben az évben pedig – az új kihívásoknak is megfelelően – *Abstracting and summarizing electronic documents* címmel szervez kurzusokat az érdeklődők számára. A referálási technikák ismerete nemcsak az információs szakemberek, hanem a tudományos folyóiratban publikáló kutatók számára is nélkülözhetetlen. Ezért ez a könyv – ahogy a szerző a bevezetőben is utal rá – elsősorban nekik szól, rajtuk kívül pedig a nyelvészek és nyelvtanárok, valamint az angolt speciális céllal tanulók is haszonnal forgathatják. A bevezetőben magyarázza meg az író a referálás és a referátum fogalmát, majd részletesen elemzi, miért van szükség erre a tevékenységre, miért nem megfelelőek a számítógéppel előállított kivonatok. Ebben a részben ismerteti a könyv szerkezetét, és utal arra, hogy az egyes rész kérdéseket mely fejezetekben fejt ki alaposabban.

A könyv nyolc fő fejezetből áll, amelyek logikus sorrendben követik egymást, sokkal áttekinthetőbb a szerkezete, mint az említett magyar nyelvű kézikönyvé. A bevezető utáni rövid fejezet a definícióké: a referátum (abstract) és az eredeti szöveg fogalmának meghatározásán túl az előbbi főbb jellemzőit is felsorolja a szerző, valamint egybeveti az összefoglaló (summary) értelmezésével. A harmadik, lényegesen terjedelmesebb fejezet szól részletesen a referátum jellegzetességeiről (hossza, funkciói, típusai stb.). Az egyik alfejezet foglalkozik a referátumok objektivitásával, ezzel összefüggésben a kritikai referátumok kérdésével. A szakemberek többsége azon a véleményen van, hogy értékelést, kritikai észrevételeket nem szabad tartalmaznia a referátumnak, tehát nem szerepelhet benne semmi sem, ami nem fordult elő az eredeti dokumentumban. A szerző ismerteti a kritikai referátumokkal kapcsolatos rendkívül érdekes szakmai vitát, ami újdonság a magyar kézikönyvhöz képest. Terjedelmes részt szentel az *autoreferátumok* (szerzői referátumok) kérdésének azt boncolgatva, miért nem tudnak a szerzők jó összefoglalót írni saját kutatásukról, tanulmányukról, és hogyan lehetne megtanítani őket erre. Az autoreferátumok hiányosságai vezettek az ún. *strukturált* referátumok készítéséhez, amikor bizonyos alcímek (kulcsszavak) köré rendezve kell elkészíteni az összefoglalót. A strukturált referátumok még csak egy bekezdés erejéig szerepeltek a magyar kézikönyvben, itt viszont több mint másfél oldalt szentel a témának a szerző. E referátumtípus elfogadottsága meglehetősen vegyes, bár kétségtelen, hogy ez a szerkezeti tagoltság segítséget nyújthat a hagyományos autoreferátumok elkészítéséhez. Személyes tapasztalataim ezzel kapcsolatban nem túl kedvezőek: az autoreferátumok készítői mechanikusan, sokszor ugyanazt ismételve írják meg ezeket, nem feltétlenül a fő tartalmat kiemelve. A könyvtártudományi lapok közül elsősorban az Emerald-folyóiratok autoreferátumaira jellemző a strukturált felépítés, rendszerint a következő alfeje-

zetekkel: *Cél, Módszer (Megközelítés), Eredmények, Eredetiség (Érték)*. Az Eredmények rész után esetenként a Kutatás korlátai és a Gyakorlatban való alkalmazás lehetőségei is szerepelnek. Ez utóbbi gyakran egybecseng az Eredetiség címszó alatt közölt tartalommal, tehát ismétlés. A szerzők itt fejtik ki, hogy kutatásuk miért újszerű a sok hasonlóhoz képest, ami persze sokszor nem igaz. Koltay Tibor is hoz példát a strukturált referátumra, aminek egy kicsit eltér a szerkezete az előbb említettektől: *Bevezetés, Módszer, Elemzés, Eredmények, Következtetés*. Ez a szerkezet objektívabb autoreferátum készítését teszi lehetővé, kár, hogy kevesebb (könyvtári) folyóirat alkalmazza.

A negyedik, szintén igen terjedelmes fejezet foglalkozik azzal, mit kell tudnia, milyen ismeretekkel kell rendelkeznie a referálónak. A magyar nyelvű kézikönyvben ez a téma ugyancsak kellő figyelmet kapott (részletes ismertetésére ezért most nem is térek rá), itt viszont kiegészült új szempontokkal, például a referálás és az információs műveltség kapcsolatával. Ily módon a szerzőnek sikerült másik fő kutatási területét is „becsempésnie” ebbe a kézikönyvbe, természetesen teljes joggal. A referálás egyik lényeges alkotóeleme a kritikai gondolkodás, amelynek során el kell döntenünk, mi a fontos egy adott szövegben, tehát értékeljük az információkat és azok forrásait, s ugyanez az információs műveltség egyik fő jellemzője is. Ezen kívül a referátumkészítés olyan tevékenység, amelynek során rendkívül szoros a kapcsolat az írás és az olvasás között – az információs műveltség is alapvetően összefügg az írástudással, azaz információk olvasásának és megértésének, valamint hasznosításának képességével. Ezekre az összefüggésekre számos külföldi szakember is rámutatott, akiknek írásaiból több példát hoz fel a szerző (mindezek 2003, a magyar kézikönyv kiadása után jelentek meg).

Ez a fejezet végül még egy érdekességet tartogat: a szerző részletesen beszámol azokról a tapasztalatairól, amelyeket a referálás oktatásában szerzett a Budapesti Műszaki Egyetemen, valamint később különböző könyvtárosképző

intézményekben. Ez a magyar kézikönyvben nem szerepel, pedig minden bizonnyal szívesen olvasnának erről sokan magyarul is. A referálók képzéséről egy spanyol példát is bemutat a könyv: a Granadai Egyetem Cyberabstracts nevű portálját, amely a referálással foglalkozó válogatott elektronikus forrásokat gyűjtötte össze. Fő célkitűzése, hogy segítségével az egyetemi hallgatók körében kialakuljon az értékelés kultúrája, a legjobb minőségű források kiválasztásának szokása. Eredetileg elsősorban e-tanulási segédletként szolgált a könyvtároshallgatók számára, de a referálás iránt érdeklődő bármely szakember számára hasznos forrás lehet.

Az ötödik fejezettel kezdődik a referálási tevékenység gyakorlati bemutatása. Először a referátumok (belső és külső) szerkezetével foglalkozik behatóan a szerző. A belső szerkezet a referátum alapvető felépítését jelenti, amely az eredeti szöveg minden fontosnak ítélt információját tartalmazza. Ez a szerkezet tudományterületek szerint más és más lehet, de alapvetően a *Bevezetés – Módszerek – Eredmények – Tárgyalás – Következtetések/Javaslatok* séma szerint írható le. Ez a struktúra széles körben elterjedt a társadalomtudományi témájú cikkeknel, de például a számítástechnikai szakirodalom referátumaira kevésbé jellemző. A külső szerkezet az előbbieken kívül a címet, az eredeti dokumentum bibliográfiai adatait és egyéb elemeket is tartalmazhat. Ezután következik a referátumkészítés gyakorlati lépéseinek leírása, először röviden, majd a hasznos tanácsokat bővebben (15 pontban – és alpontokban) kifejtve (sokkal áttekinthetőbben, mint a magyar kézikönyvben). A további tudnivalók arra vonatkoznak, mit kell tartalmaznia a referátumnak, és mit kell kihagyni belőle, milyen nyelvi eszközöket, mondatszerkezeteket, igeidőket, passzív vagy aktív igei szerkezetet alkalmazunk, bekezdésekre tagoljuk-e a referátumot. Figyelmeztet arra, hogy nem szabad tagadó mondatokat használnunk, és a referátumnak – több szabvány és irányelv előírásaival összhangban – mindig harmadik személyben kell készülnie. Külön alfejezet foglalkozik az olvasási módokkal és technikákkal,

amelyek alapvető szerepet játszanak a referálás folyamatában, majd a referátumok értékelésével, és annak szempontjaival.

A hatodik fejezet a valódi gyakorlat: példákön keresztül mutatja be a szerző a referátumkészítés folyamatát. Két saját cikkét használja eredeti szöveggént, az egyik épp a referálásról szól, tehát többszörösen hasznos az esettanulmány. Először elemzést közöl a szövegről (3352 szó), majd a referátum első változatát (634 szó), végül a szerkesztett írást (223 szó). A kész referátumot ezután értékeli-elemzi is.

A hetedik fejezet címe: A nyelven és stíluson túl, azaz a gyakorlati kérdéseken kívül a referálás alapvető elméleti ismereteit adja itt közre a szerző. Mint írja, ennek a fejezetnek az elolvasása „nem kötelező”, de meggyőződése, hogy rendkívül érdekes és fontos ismeretekre tehet itt szert a kérdés iránt érdeklődő olvasó. Mint minden tevékenység, a referálás is modellezhető (a szerző több írása is foglalkozott már a referálás különböző típusú modelljeivel), itt most – többek között – a Sidorov-féle kommunikatív modellt mutatja be és elemzi részletesen. Kicsit kevésbé hangsúlyos ez a rész, hiszen a könyv vége felé szerepel, de nyilván a szerző szándéka is az, hogy a kézikönyvben a gyakorlati ismeretek domináljanak (ami kevésbé volt jellemző a magyar előzményre), s ezzel feltétlenül egyet kell értenünk.

retetek domináljanak (ami kevésbé volt jellemző a magyar előzményre), s ezzel feltétlenül egyet kell értenünk.

Az utolsó fejezetben (Következtetések) rövid összefoglalást olvashatunk a könyv főbb kérdéseiről, ahol Koltay Tibor ismét hangsúlyozza, hogy a referátumoknak van jövője, s ez elsősorban az autoreferátumokra igaz. (Ez utóbbi megállapítás kicsit meglepő ahhoz képest, mennyi problémát említ velük kapcsolatban a könyv elején.)

A könyv irodalomjegyzéke impozáns, 217 tételt tartalmaz, szemben a magyar változat 93 tételével. Nem csupán felsorolásról van szó, a szerző jól ismeri és tudatosan beépítette könyvébe a friss szakirodalom eredményeit, ezzel is emelve a kézikönyv értékét. A témák, fogalmak szerinti tájékozódást tárgymutató segíti, ami szintén újdonság.

Összefoglalóan elmondható, hogy igen tartalmas, jó felépítésű, korszerű ismereteket nyújtó kézikönyv született meg, hozzá kell tennünk, a tipográfia is kiváló, segíti a gyors áttekintést, könnyű olvasást tesz lehetővé. Várjuk a magyar folytatást.

Feimer Ágnes

Csökkenő példányszámok

Folytatódott a nyomtatott sajtó térvesztése 2012 első negyedévében is, ami szinte valamennyi jelentősebb magyar lapot érintett. A Magyar Terjesztés Ellenőrző Szövetség (MATESZ) adatai szerint visszaesett az országos napilapok értékesítése, továbbá a magazinoké, a bulvár napi- és hetilapoké, valamint az üzleti hetilapoké is. Például a HVG-ből tavaly ilyenkor 65,5 ezer példány kelt el, ami az idei első negyedévre 55 ezerre fogyott. Csökkent a Figyelő és a Haszon magazin példányszáma is. Az országos napilapok közül az első negyedévben 59 734 példányt értékesítettek a Népszabadságból, ami több mint kétezerrel marad el a tavalyi utolsó negyedévtől, de még így is a legnagyobb példányszámú politikai napilapnak számít. A Magyar Nemzetből az idei első negyedévben 42 779-et, míg tavaly ugyanebben a ciklusban 47 011-et értékesítettek. A Magyar Hírlap és a Népszava megtalálta a stabil olvasótáborát, mert mindkét lap esetében minimális volt a visszaesés.

(Forrás: Marketing Media Online Hírlevél hirlevel@mmonline.hu, 2012. május 22.)